

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

ПАКЕТ ОТ СТРАТЕГИЧЕСКИ НАПРАВЛЕНИЯ ЗА ДИВЕРСИФИЦИРАНО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИРГ „БЯЛА-ДОЛНИ ЧИФЛИК- АВРЕН“

Екип изготвил пакета от направления:

доц. д-р Евгени Станимиров

доц. д-р Мария Станимирова

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	3
2. Предназначение на документа	5
3. Приложение на документа	7
4. Принципи при изпълнение на пакета от стратегически направления за развитие на туризма	8
5. Стратегически направления за постигане на диверсифицирано и устойчиво развитие на туризма	12
5.1. Културен туризъм	13
5.2. Селски туризъм	17
5.3. Морски туризъм	21
6. Заключение	24

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Разработената от МИРГ „Бяла – Долни чифлик – Аврен“ стратегия (по мярка 4.1 “Развитие на рибарските области” на приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области” на ОПРСР) е насочена към устойчиво териториално развитие чрез инициране, подпомагане и интеграция на усилията и дейностите на всички заинтересовани страни за постигане на стратегическите цели. Основна стратегическа цел в цитирания документ е поддържане и развиване на заетост чрез диверсификация и икономическо и социално реструктуриране на територията.

Като диверсифицирана дейност със съществено значение в стратегията на МИРГ се извежда **развитието на туризма**. Причина за това са съществуващите *туристически ресурси, традиции и налична инфраструктура за развитие на посочения бранш, както и очакваните икономически, финансови, социални и екологични въздействия върху анализираната територия.*

Трите общини в рамките на МИРГ „Бяла – Долни чифлик – Аврен“ са типични за групата „под среден размер“ общини в РБългария. По данни на Националното сдружение на общините в РБългария¹ средно една българска община обхваща около 25 населени места с около 30 хил. жители, които живеят на територия средно от 422 кв. км. Общините в рамките на територията на МИРГ са както следва: Бяла (3,24 хил. жители; 6 населени места; територия 162 кв. км.; основна икономическа дейност - *туризъм*); Долни чифлик (19,36 хил. жители; 17 населени места; територия - 487,2

¹ www.namrb.org (посл. достъп – 20.03.2014 г.).

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

кв.км.; основни икономически дейности – *туризъм* и промишленост); Аврен (8,57 хил.жители; 17 населени места; територия – 380 кв.км.; основни икономически дейности – *хотелиерство, ресторантьорство* и селско стопанство). Малкият размер на трите общини не може да се възприема априори като недостатък във връзка с изпълнение на визията, целите, приоритетите и мерките, заложен в стратегията на МИРГ. Напротив, развитието на интегриран продукт с подходяща структура (съответстваща на наличните ресурси с акцент на тези от тях, които са уникални в сравнение с други дестинации) и нагласите на населението в рамките на територията на МИРГ, съчетано с правилно позициониране на туристическия продукт, могат да доведат до напредък във връзка с изпълнение на заложените цели.

Всяка от трите общини в рамките на МИРГ има разработени стратегически документи за развитие, които следва да бъдат интегрирани за акумулиране на наличните и привличане на допълнителни ресурси, както и за постигане на акселеративни (взаимно усилващи се) ефекти между тях. При разработване на пакета от стратегически направления за диверсифицирано и устойчиво развитие на туризма на територията на МИРГ са отчетени основните приоритети на национално и регионално равнище, в резултат на което предложените мерки могат да се възприемат за реалистични и изпълними от гледна точка на съдържанието на следните документи:

- Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030 г.;
- Местна стратегия за развитие на рибарска област Бяла – Долни чифлик - Аврен“;
- Резултати от социологическо проучване, осъществено през 2014 г. на тема: „Изследване на нагласите на местното население, представители на

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

СГО и общинска администрация за развитие на туристически дейности на територията в обхвата на МИРГ „Бяла - Долни чифлик - Аврен“;

–Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2005 г. – 2015 г.;

–Общински планове за развитие 2014-2020 г. за участващите в МИРГ общини;

–Отчет за изпълнение на Програма за развитието на туризма в община Бяла за 2013 г. и разходването на събрания туристически данък;

–Програма за развитие на туризма в община Долни чифлик 2013-2014 г.;

–Доклад за резултатите от последваща оценка на изпълнението на Общински план за развитие 2007-2013 г. (община Аврен).

Пакетът от стратегически направления обхваща 3 ключови области на туристическа дейност и е изграден въз основа на визията на трите общини и принципите за ефективно управление на дейностите, с оглед изпълнение на приоритетите и целите на общинските планове за развитие по отделни общини, както и на целите на стратегията на МИРГ.

2. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ДОКУМЕНТА

Всяка от общините в рамките на МИРГ декларира готовността си да развива „комплексен“ туристически продукт. Доказателства за това се откриват в Общинските планове за развитие, както и в отделни стратегически документи (програми за развитие на туризма). *Проблем в тази посока е липсата на яснота за структурата на туристически продукт.* По принцип стратегията за развитие на туризма представлява концепция за координирани

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

съвместни действия на всички заинтересовани от туризма страни за усвояване на туристическия потенциал на определена територия с цел постигане на икономически ефективно развитие на туризма, като паралелно с това се опазва и възстановява използваната от туризма околна среда, и се удовлетворяват потребностите на населението и туристите, посещаващи региона като туристическа дестинация.

В споменатите документи (общински планове за развитие и прилежащите им програми за развитие на туризма) се посочва, че стремежът на трите общини в рамките на МИРГ е да развиват следните форми на туризъм: морски, познавателен, ловен и риболовен, селски, алтернативен (вкл. екотуризъм), културен и др. Независимо от географското разположение на съответната територия, наличните природни и антропогенни ресурси, както и изградената туристическа инфраструктура, трябва да се отчита, че ограничените ресурси (финансови, човешки, времеви, информационни) не позволяват едновременно развитие на всички туристически форми. *От тук произтича необходимостта от дефиниране на приоритетни направления за развитие на туризма на територията на МИРГ.*

Целта на пакета от стратегически направления за диверсифицирано и устойчиво развитие е да дефинира сферите за приоритетно развитие на интегриран туристически продукт на територията на МИРГ, като обоснове техния избор и изведе основни предпоставки за реализирането им.

Предвид необходимостта от адаптиране на дейностите към промените в пазарната конюнктура, пакетът от стратегически направления за развитие на туризма на територията на МИРГ създава предпоставки за утвърждаване на устойчиви схеми за развитие и управление на туристическите дейности, но

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

същевременно следва да се възприема като развиващ се документ, чиито мерки ежегодно подлежат на преразглеждане, оценка, коригиране и допълване при необходимост.

Осъщественото социологическо проучване сред жители на общините в територията на МИРГ (вкл. граждани, представители на СГО и общински служители) показва *наличие на несъответствия между нагласите на споменатите лица за развитие на туристически дейности и намеренията на общинските ръководства, изведени в утвърдените Общински планове за развитие и в програмите за развитие на туризма по общини. Несъответствия се констатираат основно по линия на съдържанието на комплексния туристически продукт.* От цитираните документи става ясно, че общинските ръководства се стремят към развитие на **комплексен туристически продукт**, който не е ясно дефиниран като съдържание. В някои от документите се посочват множество форми за развитие на туризма, като се уточнява, че целта включва и други форми извън споменатите. Това създава усещане за загуба на фокус и не позволява спазване на изведените в общинските планове за развитие принципи на ефикасност и ефективност.

Това обуславя необходимостта от пренасочване на усилията от комплексен към интегриран продукт, чийто обхват е по-ограничен и фокусиран, като същевременно се търси кумулативният и акселаривен ефекти от паралелното развитие на всяка от формите на туристическа дейност на територията на МИРГ „Бяла – Долни чифлик – Аврен“.

3. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ДОКУМЕНТА

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

Пакетът от стратегически направления за диверсифицирано и устойчиво развитие на туризма дефинира сферите за приоритетно развитие на интегриран туристически продукт на територията на МИРГ, чрез обосновка на техния избор и извеждане на основни предпоставки за тяхното реализиране във вид на: ресурси, тенденции, профил на туристите, допускани слабости и конкретни мерки, с оглед реализиране на частта от стратегията на МИРГ, свързана с туризма.

Пакетът от стратегически направления за диверсифицирано и устойчиво развитие на туризма е едновременно с реактивен и проактивен характер. Той отразява реални проблеми, констатирани в стратегическите документи на съответните общински администрации и в стратегията на МИРГ, като се съобразява с направените изводи от социологическото проучване на нагласите на местното население, представителите на СГО и общинската администрация за развитие на туристически дейности на територията в обхвата на МИРГ „Бяла - Долни чифлик - Аврен“. Същевременно, в документа се прецизира рамката от действия, свързани с развитието на туризма, като се извеждат мерки, чието изпълнение създава предпоставки за диверсифицирано, интегрирано и устойчиво развитие на туризма.

Пакетът от стратегически направления е разработен, като са отчетени силните и слабите страни в досегашната дейност по изграждане на комплексен туристически продукт на територията на МИРГ, както и несъответствията между намеренията на общинските ръководства и МИРГ, от една страна, и представителите на местната общност, от друга страна.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

4. ПРИНЦИПИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПАКЕТА ОТ СТРАТЕГИЧЕСКИ НАПРАВЛЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Всяка стратегическа инициатива се реализира на база на предварително дефинирани принципи. Осъществяването на инициативите на общините в рамките на МИРГ „Бяла - Долни чифлик - Аврен“ не правят изключение. Независимо от системно полаганите усилия на равнище „общинско ръководство“ и „МИРГ“, в следните принципни посоки могат да бъдат открити значителни резерви и е необходимо да се вложат допълнителни усилия:

- *Демократичност.* При управлението на дестинацията следва да се осигури висока степен на участие на местното население в процеса на управление на дестинацията. *За целта е необходимо да се реализира програма за вътрешен маркетинг сред заинтересованите лица в рамките на анализиранията територия.* В стратегическите документи на трите общини, както и в стратегията на МИРГ като алтернатива на рибарството с висок приоритет се извежда сектора „Туризъм“. Същевременно при проведеното през 2014 г. проучване на нагласите на местното население (жители, СГО, общинска администрация) се установява, че туризмът е с по-нисък приоритет за местната общност в сравнение с дейности като: търговия, складиране и логистика, производство на мебели и/или продукти от дървен материал. Това сигнализира за известно противоречие между съдържанието на стратегическите документи и мнението на местната общност по отношение на областите за бъдещо развитие на територията и налага да се предприемат

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

действия, с които да се разяснява, убеждава и мотивира местната общност оглед насочване на усилията в желаната посока.

- *Публично – частно партньорство.* Този принцип изисква взаимно зачитане и подпомагане на всички участващи в туристическия процес обществени и частни организации и лица чрез използването на подходящи механизми за коопериране на усилията. В Доклада за резултатите от последваща оценка на изпълнението на общинския план за развитие 2007-2020 г. за община Аврен се прави извод, че мярката „Насърчаване на гражданската активност и създаване на публично-частни партньорства за местно развитие“ (дейност „Стимулиране създаването на сдружения на местния бизнес ...“) не е изпълнена (и не е в процес на изпълнение). В Програмата за развитие на туризма в община Долни чифлик 2013- 2014 г. в SWOT анализа се прави извод, че „липсва местно сдружение по туризъм“. Независимо от тези констатации се наблюдава позитивизъм във връзка с учредяване на МИРГ на територията на трите общини. В осъщественото социологическо проучване се установява, че сформирването на МИРГ е от изключително значение за развитието на региона – мнение, което се споделя напълно от 64% от респондентите и до известна степен от всички останали лица, участващи в проучването.

- *Качество на комуникациите.* Комуникациите във връзка с изпълнение на стратегическите документи трябва да бъдат адекватни, навременни, прецизни, сигурни и в съответствие с провежданите политики. В SWOT анализа в приетата от МИРГ стратегия са отразени следните слабости: незадоволително ниво на рекламно-информационната бизнес информация за инвестиции в региона; неорганизираност и незадоволително ниво на

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

рекламата за туризъм в региона като цяло. В програмата за развитие на туризма в община Долни чифлик 2013-2014 г. се отчита „липса на туристическа информация и интерпретация“. Същевременно по общини се реализират (в предвидения обем или частично) определени комуникационни мероприятия, като: издаване на рекламни материали; разработване и поддръжка на информационно-реklamни сайтове със система за онлайн резервация; представяне на туристическия продукт на национални и международни борси и изложения. Независимо от осъществените дейности по рекламиране на дестинациите в анализираната територия следва да се отбележи, че водещ аргумент не трябва да бъде регулярността (вкл. и честотата) на издаваните рекламни материали, а преди всичко тяхното съдържание. В тази връзка трябва да се отчита, че рекламата може да преследва различни цели: да информира, да създаде и поддържа интерес, да стимулира към посещение, да удължи престоя на един турист, да формира лоялни последователи на съответната локация и др. Един рекламен носител може да информира, докато друг – да стимулира към посещение, което означава, че посочените комуникационни ефекти трябва да се оценяват от компетентни в тази сфера лица. Под въпрос е и т.нар. „отзивчивост на комуникацията“, свързана с активно проучване и ефективно удовлетворяване на комуникационните нужди на целевите аудитории. Единствено в Програмата за развитието на туризма в община Бяла е предвидена дейност по проучване на удовлетвореността на туристите от туристическото предлагане в общината – това е единствената форма на обратна връзка от туристите, която също не е пряко насочена към обслужване на комуникационните

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

нужди на туристите. От отчета за изпълнение на програмата обаче не става ясно дали това мероприятие е реализирано.

- *Устойчивост на резултатите и местна идентичност.* Развитието на туристическите дейности трябва да съчетава в себе си дългосрочна икономическа ефективност с устойчиви практики, щадящи околната среда и социална съвместимост. Устойчивостта на резултатите трябва да се оценява според степента в която предвидените приоритетни направления и действия запазват своята релевантност към хоризонта на изпълняваните програмни документи и в съответствие с предвиденото финансово осигуряване. Като предпоставка за развитие на устойчивостта на дейностите и постигнатите резултати се очертава активността на отделните субекти. Независимо от отчетените до момента действия на общинско ниво, в стратегията на МИРГ, както и в стратегическите документи на ниво „община“ се констатира: липса на мотивация и подходяща икономическа среда за перспективни инвестиции; липса на модерни и иновативни решения в туристическия сектор; лошо състояние на множество инфраструктурни обекти; недостатъчно развита инфраструктура и др. Същевременно има голям брой активни и заинтересовани от местната стратегия страни (общини, фирми, НПО, физически лица). Не липсват кадри, които имат експертиза при подготовка и изпълнение на европейски проекти и програми, както и лица с желание и мотивация да повишат квалификацията си и да подобрят професионалната си реализация. Следователно трябва да се намери пресечната точка между изведените слабости и наличните възможности за предприемане на инициативи в интерес на местната общност. В тази връзка може да бъде от полза разработването и реализацията на споменатата по-горе програма за

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

вътрешен маркетинг, с идея мобилизиране и координиране на съществуващите ресурси. Принципът на устойчивост се подкрепя и от отчитането на особеностите и ресурсите на съответния район. Все още е неизползван потенциала на наличните минерални извори на територията на МИРГ, които при правилна експлоатация могат да допринесат за целогодишно поддържане на интереса на определени пазарни сегменти туристи към района, като го позиционират като дестинация за СПА-туризъм. Подобен аргумент може да се разглежда като трайна точка на различие, доколкото ще разграничи анализирания територия от съседни общини, в които няма подобни природни ресурси.

5. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАПРАВЛЕНИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ДИВЕРСИФИЦИРАНО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

При осъщественото социологическо проучване през 2014 г. на територията на МИРГ се установява, че интересът към развитие на туристически дейности като цяло е висок (средна оценка 2.54 по 3-степенна скала, където 3 е максималната оценка). Най-изявен интерес за развитие на туристически дейности на територията на рибарската област проявяват респондентите от общ. Бяла, следвани от тези от община Долни Чифлик и Аврен. Наблюдава се известна разлика в отговорите на респондентите по общини. В общ. Аврен проявяват най-силен интерес към развитието на селския (средна оценка 2.84), културния (средна оценка 2.71) и спортния туризъм (средна оценка 2.71). Анкетиранията лица от общ. Долни чифлик считат, че приоритетно на територията на рибарската област следва да се

Европейски съюз

развиват селски (средна оценка 2.71), културен (средна оценка 2.83), морски (средна оценка 2.69) и екотуризъм (средна оценка 2.76). Респондентите от общ. Бяла дават ниски оценки за наличие на съхранена природна среда и културно-историческо наследство с уникални характеристики, поради което логично извеждат като приоритет развитието на морския туризъм (единственото направление със средна оценка над 2.5).

Цитираните данни позволяват да се открият направленията на туристически дейности, в които следва да се концентрират усилията на местната общност на територията на МИРГ: селски (който е обвързан с екотуризма), културен и морски туризъм.

5.1. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ

Ресурсите за реализиране на културен туризъм следва да се възприемат в два аспекта: налични ресурси в рамките на територията на МИРГ и ресурси в територии, разположени в близост до общините Бяла, Долни чифлик и Аврен. В общинските планове за развитие на посочените общини, в стратегията на МИРГ, както и в общинските планове за развитие на Варна, Бургас и Шумен подробно са разгледани всички антропогенни ресурси. Наличните антропогенни ресурси в споменатите локации могат да се свържат с маршруто-познавателен туризъм, пътувания с цел развлечение, спортни събития и др. Централна роля при тези ресурси има познавателният ефект. Според проучване, осъществено сред чуждестранни туристи, водещ мотив да изберат България са най-вече културните и историческите забележителности.

Опознаването на антропогенните обекти като правило не изисква голям разход на време, което предполага, че при организирани посещения на

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

туристически групи могат да бъдат направени различни пакетни предложения по интереси: археология, етнография, исторически паметници, религиозни обекти, културни институции (музеи, галерии, читалища) или комбинации от тях. Акцента върху развитието на културен туризъм може да „смекчи“ сезонността на туристическите пътувания, защото антропогенните туристически ресурси не се влияят от метеорологичните и други природни условия, което позволява да се използват извън основния туристически сезон.

Тенденциите при развитие на културния туризъм са следните:

– в световен мащаб около 57% от туристите избират културата или културното наследство като причина да пътуват. 14% от европейците избират като основен мотив за пътуване културата (първичен пазар), а вторичен пазар представляват пътуващите, за които културният туризъм се явява допълнително изживяване, съчетано с морски, селски или друг вид туризъм.

Културен туризъм се практикува от 12% от българските туристи през лятото (на трето място след морски и селски) и 18.6% в извън активните сезони;

– основни конкурентни на България дестинации за културен туризъм са: Испания, Италия, Гърция, Турция, Румъния;

– генериращи пазари са: Русия, Англия, Германия, Румъния, Гърция, Турция, Италия, а перспективни пазари са: Русия, Украйна, Сърбия, Гърция, Великобритания, Китай, Япония и САЩ.

Профилът на туристите е непосредствено обвързан с фактори, като: възраст, интелект, професия, национален състав, миоглед, познания, степен на образованост и др. Профилът на туристите, ориентирани към културно-познавателен туризъм е следния: широки интереси, висока култура, образовани, със сложна диференциация на предпочитанията,

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

платежоспособни, правещи по-големи разходи на място; обикновено на възраст 36 – 55 г.; прекарващи по-дълго време в дадена туристическа дестинация (характерно е основно за хора в извън трудоспособна възраст).

Българските клиенти, ориентирани към културен туризъм са основно хора, живеещи извън столицата; обичащи четенето (а не толкова телевизия или радио); със средна продължителност на престоя 2,8 дни и среден разход на ден в извън активен сезон 46 лв.

Чуждестранните туристи обикновено организират почивката си чрез туристическа агенция (37%), а всеки четвърти пътува неорганизирано. Основен източник на информация са туроператори и туристически агенции, както и интернет страници. Над 35% от туристите планират почивката си около месец преди нейното реализиране. Средният престой на туристите от Русия е 8,5 нощувки, а за посетителите от балканските държави - 4 нощувки. Средният разход на чуждестранен турист на ден е 67 евро. Обикновено 47% от практикувалите специализиран туризъм са предплатили пакет туристически услуги, а 72% от практикуващите специализирани видове туризъм го съчетават с други видове туризъм, което извежда на преден план необходимостта от интегриране на културния туризъм с други видове туризъм.

Организирането на този вид туризъм се свързва със следните **слабости**: ниска ефективност на рекламните активности и недостатъчна познаваемост на дестинацията (изведено като проблем в различни стратегически документи в рамките на МИРГ); по-ниска удовлетвореност на туристите с по-продължителен престой (поради слабата степен на интеграция с други видове туризъм).

Европейски съюз

Конкретни мерки, които могат да допринесат за развитие на този вид туризъм са следните:

- осигуряване на релевантна информация по различни културно-исторически теми;
- предлагане на атрактивни уикенд пакети за обезпечаване на кратки градски и уикенд ваканции с цел посещение на културни събития;
- привличане на динамични групи туристи и създаване на условия за удължаване на престоя и увеличаване на средния дневен разход на турист чрез добавяне на „приключенски елемент“ под формата на културен туризъм (напр. конен туризъм, фотосафари и др.);
- популяризиране на мненията на самите туристи, почивали на територията на МИРГ, за увеличаване на доверието към дестинацията;
- внимателна селекция на обекти, в които да се инвестира за развитие на туристически атракции;
- осигуряване на активно участие на заинтересованите страни от публичния и частния сектор в стопанисването и управлението на културните атракции;
- целенасочени мерки за предпазване на обектите от външни негативни въздействия и създаване на съответстваща природна и/или социална среда, която подобрява туристическото въздействие на обектите;
- установяване на партньорски мрежи с близки общински центрове (Варна, Бургас, Шумен) в общи културно-туристически проекти, известни като културни маршрути;
- извършване на регулярни проучвания сред туристите за опознаване на специфичните им туристически интереси и предпочитания;

Европейски съюз

– чрез програми за вътрешен маркетинг да се създаде по-висока степен на ангажираност на местни НПО, общинска администрация и бизнес организации в разработването и осъществяването на проекти на културния туризъм, финансирани със средства по различни програми;

– целенасочена работа за постигане на баланс между следните компоненти на продукта, насочен към развиване на културен туризъм: новост (източник на необичайно преживяване), вдъхновение (провокативно и стимулиращо въздействие), емоция (провокира различни емоции), разбиране (за характера на обекта/ събитието и неговата среда), качество (обслужване, ориентирано към потребителя). Посочените компоненти са тясно свързани с изграждането на специализирана инфраструктура.

5.2. МОРСКИ ТУРИЗЪМ

На територията на МИРГ има подходящи условия за развитие на морски туризъм, обусловен от: подходяща плажна ивица (ситен пясък), морската вода с рекреативен потенциал и ниска соленост, чиста крайбрежна околна среда, наличие на туристическа база за настаняване (най-характерно за община Бяла и с все още неусвоен потенциал за общините Долни чифлик и Аврен), добро съотношение „качество – цена“ на предлагания туристически продукт. Същевременно трябва да се отчита краткият активен туристически сезон, който е ограничен от климатичните условия само в рамките на летните месеци (поради неподходящи температурни нива и силни ветрове през останалите сезони).

Тенденциите при развитие на морския туризъм са следните:

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

- регистрира се нарастване на броя на реализираните нощувки през активния летен сезон;
- страните от ЕС (предимно Германия, Румъния, Гърция, Великобритания) са най-важният генериращ пазар за международен туризъм на България с относителен дял от 61%. През последните две години значителна част от туристите от *Германия* се пренасочват за почивка от Гърция към България. Немските туристи харчат сравнително малко пари при пътуванията си до България (средно 68 евро на нощувка). Потенциалът за бъдещ интерес към България на пазар Германия е силно фокусиран върху почивките на море, комбинирани с обиколки за разглеждане на културни и природни забележителности и предложения за спа, балнео и уелнес. Най-важният вид задгранична почивка за *румънските граждани* (дял от 43%) е почивката на море. Румънските граждани са похарчили повече пари при техните пътувания до България (средно 57 евро за нощувка), отколкото при всички свои задгранични пътувания. Румънските туристи предпочитат настаняване в хотели 4 и 5 звезди. България има много силна пазарна позиция на *пазар Гърция* и е най-посещаваната задгранична дестинация от гръцките граждани. Гръцките граждани са похарчили по-малко пари при техните пътувания до България, отколкото при всички свои задгранични пътувания – средно 57 евро за нощувка. Почивката с обиколка за разглеждане на културни и природни забележителности е най-важният вид почивка (25%). Средната продължителност на пътуванията им е 5 нощувки. Преобладава настаняването в хотел 4 и 5 звезди. Най-важната задгранична почивка за *британските граждани* (дял от 29%) е почивката на море. Средните разходи

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

за една нощувка са 137 евро. Преобладава настаняването в хотел 4 и 5 звезди. Средната продължителност на пътуванията им е 9 нощувки.

- Русия е сред най-важните чуждестранни генериращи пазар за България. Руските граждани реализират средно 12 нощувки в България, а средните им разходи за нощувка са 69 евро. Ориентирани са към 4/5-звездния сегмент, като се наблюдава интерес към почивки на море в комбинация с обиколки.

- като цяло за страната е най-голям делът на нощувките, реализирани в средствата за подслон и местата за настаняване категория 4 и 5 звезди (около 50% от всички нощувки). Нагласите на местното население на територията на МИРГ „Бяла – Долни чифлик – Аврен“ много точно отразяват посочената тенденция в национален план. При изследване на мнението на респондентите за необходимостта от инвестиции в изграждане на туристически обекти от различен тип се установява подкрепа на инвестициите в развитието на апартаментни хотели (студийни хотели) и хотели с категория 4 и 5 звезди, предлагащи висок комфорт (СПА и уелнес центрове). Същевременно се наблюдават разминавания в отговорите на респондентите по общини. В общ. Бяла изследваните лица считат, че следва да се инвестира основно в семейни хотели, къщи за гости, СПА центрове и бизнес хотели. Според респондентите от общ. Аврен трябва да се инвестира основно в апартаментни хотели, СПА хотели и балнеохотели. Висок е и интересът към инвестиции във всички останали типове обекти, в т.ч. мотели, къмпинги, вилни селища, пансиони, семейни хотели и т.н. Аналогично на посоченото, респондентите от общ. Долни чифлик считат, че всички изброени типове туристически обекти трябва да се развиват, но приоритет се отдава на апартаментни хотели, СПА и уелнес центрове, предлагащи висок комфорт и балнеохотели, с изградени балнеолечебни

Европейски съюз

центрове и специализирано оборудвани кабинети за профилактика, лечение и рехабилитация.

Профилът на туристите, ориентирани към морски туризъм в България е както следва:

– млади семейства с деца, „млади пенсионери“ (55-65 г.) и възрастни хора. Преобладава делът на възрастовата група 25 – 45 г.

– туристите на възраст над 55 години предпочитат съчетаване на морските почивки с балнеоложки и СПА – услуги. Участват по-активно в културно-познавателните турове и мероприятия, интересуват се от местната култура, история, традиции и обичаи;

– продължителност на престоя: 10-14 нощувки (за чуждестранни туристи) и 5-7 нощувки (за български туристи);

– информационни източници: ползват се услугите на повече от една агенция (чуждестранни туристи), неформални източници и предишен опит (български туристи);

– организация на пътуването: чрез посредник (между 45%-60% от чуждестранните туристи); самостоятелно (92%-95% от българските туристи);

– среден разход на ден: 71-88 евро на човек на ден (чуждестранни туристи), 19-24 евро на човек на ден (български туристи);

– склонност за съчетаване на морския туризъм с други форми на туризъм: 45%-46% от чуждестранните туристи и 18%-25% от българските туристи.

Организирането на морския туризъм в територията на МИРГ се свързва със следните **слабости**: ограничени финансови ресурси за модернизация на съществуващата материална база; недостатъчно развита инфраструктура

Европейски съюз

(особено остър е проблема в района на с. Шкорпиловци); ниска ефективност на рекламните активности и недостатъчна познаваемост на дестинацията; липса на разнообразие в предлагания туристически продукт, недостатъчно висока култура на обслужването.

Конкретни мерки, които могат да допринесат за развитие на този вид туризъм са следните:

– преодоляване на слабостите в предлагането на туристически услуги, свързано с професионалната квалификация на персонала (близост до център за подготовка на кадри в областта – Икономически университет – Варна и Колежа по туризъм към него);

– прецизиране на рекламните активности (основно индиректни чрез туроператори и директни чрез интернет по генериращи пазари);

– организиране на почивки, съчетани с предложения за специализирани турове (сафари, фото-, вело-, винени- и др.);

– разработване на програми за почивка на деца от Русия, Украйна и Беларус (с акцент върху морски и културно-познавателен туризъм);

– разработване на програма за възстановителен и медицински туризъм за сегмент „50+“.

– чрез програми за вътрешен маркетинг да се създаде по-висока степен на ангажираност на местни НПО, общинска администрация и бизнес организации в разработването и осъществяването на проекти на културния туризъм, финансирани със средства по различни програми.

5.3. СЕЛСКИ ТУРИЗЪМ

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

Селският туризъм се дефинира като туризъм в селските райони, при който се задоволяват интересите на туристите към бит, култура, селскостопански и други специфични дейности, както към природните, исторически и културни дадености на съответния регион. Условието за развитие на селски туризъм на територията на МИРГ са много благоприятни. Това са обуславя от екологично чистия регион, поради липсата на големи промишлени замърсители и сериозни стари замърсявания. Същевременно визията на района не предполага развитие на браншове, които да доведат до появата на значими количества производствени отпадъци. Наличието на резервати, защитени местности и защитени зони по Natura 2000, както и изградените хотели, ваканционни селища и хижи на територията на общините в рамките на МИРГ, е допълнителен аргумент за развитието на този вид туризъм. Селският туризъм е на второ място след морския по практикуване сред българските туристи.

Основните тенденции при развитие на селски туризъм са следните:

- разнородна по качество леглова база за селски туризъм;
- основни конкурентни на България са: Испания, Италия, Гърция, Турция, Румъния.

- фактор, който предопределя избора на дестинация за еко туризъм, е атрактивната природа. Територията в рамките на МИРГ „Бяла – Долни чифлик – Аврен“ предлага уникално съчетание на море и планина, което се явява сериозен аргумент за развитие на този вид туризъм, както и за комбинирането му с други туристически продукти (лов, риболов, фото-, сафари- и др.), които могат да удължат средния период на престой на туристите;

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

– трите общини в рамките на МИРГ извеждат туризма като приоритетен сектор за развитие на местната икономика. В тази връзка общинските администрации и НПО работят активно по разработване и реализация на проекти за привличане на средства за инвестиране и развитие на туризма (чрез изграждане на Туристически информационни центрове, инвестиции в инфраструктура и др.).

Профилът на туриста, ориентиран към селски туризъм е както следва:

– практикува се от над 20% от българските туристи през лятото и от над 30% от тях извън активния сезон;

– за пътуващите българи селският туризъм има значение на „почивка на село“ и е далеч от традиционната дефиниция за този вид туризъм. По принцип селският туризъм се възприема като възможност да се излезе от силно урбанизираните места, при което хората да се приобщат към природата, да се върнат към своите родови корени чрез наблюдение или участие в различни прояви, да почувстват околната среда и душевност, да осъществяват контакти, да споделят опит и преживявания;

– по-голяма част от привържениците на селския туризъм са хора от средната и по-богатата класа (с доходи над 600 лв./човек; среден разход на ден – 34 лв. и средна продължителност на престоя – 2-3 дни), които придават голямо значение на местните ценности и културна идентичност;

– практикува се от различни като статус, възраст и динамика групи от населението - от по-възрастни хора в собствена селска къща до активни и по-млади туристи;

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

– извън активните сезони, всеки трети турист комбинира селския туризъм с друг специализиран туризъм като: планински, еко, кулинарен, културен, риболовен;

– основни източници на информация: туроператори и туристически агенции, интернет, рекламни брошури.

Организирането на селския туризъм в територията на МИРГ се свързва със следните **слабости**: недостатъчно развита инфраструктура; ниска ефективност на рекламните активности и недостатъчна познаваемост на дестинацията; липса на разнообразие в предлагания туристически продукт (породен от липсата на интеграция между различните направления на туристическа активност), недостатъчно подготвени кадри за предлагане на този вид продукт; непознаване на изискванията на туристите; липса на единна резервационна система на територията на МИРГ.

Конкретни мерки, които могат да допринесат за развитие на селския туризъм са следните:

– осигуряване на кадри с подходяща професионалната квалификация за предлагане на селски туризъм;

– разработване на специализирани пакети от услуги, които наред със „селската почивка“ да предлагат възможност за специални преживявания за туриста;

– използване на морския туризъм като двигател за развитие на селския туризъм, чрез организиране на разнородни турове за туристи през летните месеци;

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-ДСН-А/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма”

- проучване на мненията на туристите с цел идентифициране на слабости в предлагането и генериране на предложения за подобряване на продукта;
- улесняване на достъпа до местата за настаняване чрез подобряване на пътната инфраструктура;
- опознаване и прилагане на опита на водещите страни в Европа в развитието на селския туризъм - Франция, Германия, Испания и Португалия;
- подобряване на информационната активност с акцент върху съчетаване на селския с ловен и риболовен туризъм;
- разработване на потребителски ориентирана резервационна система.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработеният пакет от стратегически направления за диверсифицирано и устойчиво развитие на туризма на територията на МИРГ „Бяла - Долни чифлик - Аврен“ има за цел да дефинира сферите за приоритетно развитие на интегриран туристически продукт на територията на МИРГ, като обоснове техния избор и изведе основни предпоставки за реализирането им. Акцентът е поставен върху идеята, че ограничените ресурси (от различен характер) не позволяват да се реализира амбициозната идея едновременно да се развива комплексен (всеобхватен) туристически пакет. Това налага да се прецизира обхвата на усилията на местната общност и насочване на инвестиции по отношение на тези туристически продукти, които от една страна имат потенциал да генерират повече приходи, а от друга страна местната общност възприема за релевантни. В случая се установява, че нагласите на местната общност съвпадат с формите на туристически продукти, които се

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО“ 2007-2013

ДОГОВОР N: 249/23.10.2013 г.

Проект В-DCH-A/3-3.3-001 „Рибарска област Бяла – Долни чифлик – Аврен привлекателно място за развитие на туризма“

определят като най-атрактивни за страната (по данни представени в Стратегията за устойчиво развитие на туризма в България 2014 – 2030 г.).

Основните дейности, в които според местната общност трябва да се концентрират повече усилия имат предимно инфраструктурна насоченост: инвестиции в инфраструктура, насочена към експлоатирането на крайбрежните зони и зоните край язовири (създаване на зони за отдих, облагородяване на плажове, подобрения на пристанищната инфраструктура и др.); инфраструктурни дейности за преобразуване на съществуващи пътеки и осигуряване на достъп до места за наблюдение на околностите; инвестиции в територии под защита – екопътеки, кули за наблюдение на видове, информационни центрове; инвестиции за опазване и експониране на паметници на културата и архитектурата.